

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

IV. 1917.

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1917.

KORTE BIJDRAGEN.

I. De stempelsnijder en graveur JACQUES COLLAN.

Van den door M. HOLTZHEY in 1736 vervaardigden gedenkpenning op de voltooiing van de nieuwe Beurs te Rotterdam (VAN LOON, *Vervolg*, n°. 107) ontdekte de heer A. O. VAN KERKWIJK in 1916 een variant, gemerkt «J. COLLAN FECIT», en was zoo vriendelijk mij een afgietsel daarvan ten behoeve van het Rotterdamsche Museum van Oudheden aan te bieden. In het jaarverslag 1916 van dat museum is deze variant uitvoerig beschreven.

De voorzijde komt, wat de voorstelling betreft, met HOLTZHEY's penning overeen; alleen ontbreekt de naam van dien stempelsnijder en staat er onder ROTTERODAMVM in de afsnede I. C. L. F. (J. COLLAN. Fecit). Onder het omschrift: DIVITIAS HVC TERRA SVAS HVC TRANSTVLIT VNDA staat: YCI LA TERRE ET LA MER ONT APPORTÉ LEURS TRESORS. Op de keerzijde, met het gezicht op de Beurs, is de zijmuur aan de Blaakzijde tot op de waterlijn zichtbaar; de kaaimuur met zware verankering rijst uit het water op; naast het gebouw ligt, even van de kaai verwijderd, een schuit met opgegeid zeil; ook is het hekwerk van de oprij van de Koninginnebrug zichtbaar; al deze bijzonderheden komen op den penning

van HOLTZHEY niet voor. De teekening van het gebouw zelf biedt eenige afwijkingen; zoo zijn bij COLLAN de poorten van de Beurs aan de zijde van het Westnieuwland gesloten, de eene met een dubbele deur, de andere met een hekwerk, terwijl zij op HOLTZHEY's penning openstaan. Onder het omschrift: AD PERMUTANDAS VRBIS ET ORBIS OPES staat: POUR NEGOTIER LES RICHESSES DE LA VILLE AVEC CELLE DU MONDE. Onder het hoofdgebouw staat de naam van den stempelsnijder I. COLLAN. FECIT, terwijl de afsnede van COLLAN's penning hetzelfde opschrift te lezen geeft als op dien van HOLTZHEY.

Dat de doopnaam van dezen stempelsnijder JACQUES was, weten wij uit een aardig prentje van zijne hand, vermoedelijk vervaardigd in of omtrent het jaar 1736 en voorstellende de Beurs, gezien van de zijde van de Kleine Draaibrug. De dubbele ophaalbrug, die den naam Koninginnebrug droeg, is op den voorgrond afgebeeld; daarachter is een gedeelte van de Zuidblaak te zien, waarop een karos rijdt; in de Blaak ligt tegenover de zuidzijde van de Beurs een driemaster. In een cartouche, bovenaan links, staat het opschrift «Nieuwe Rotterdamsche Beursee. Nouvelle Boursee de Rotterdam. Figurée à vue d'oiseau et gravée par Jacques Collan», terwijl onder de gravure nog gedrukt staat «Cet Edifice d'une Simétrie Magnifique du second ordre d'Architecture a été commencé l'An 1724». SCHEFFER noemt deze gravure in *Roterodamum Illustratum*, onder n°. 1012, «zeer zeldzaam».

Eene uit Frankrijk afkomstige familie COLLAN woonde reeds in den aanvang van de 18de eeuw te Rotterdam. Den 10 April 1701 is in de Waalsche Kerk gedoopt JACQUES, zoon van JACQUES COLLAN en MADELEINE

GLORIA; getuigen waren PIERRE COLLAN en HESTER GLORIA. En 9 Januari 1704 brachten dezelfde ouders hun dochtertje MADELEINE ANNE ten doop. De vader JACQUES COLLAN stierf in 1750, wonende aan de Huibrug naast Kentling (Begraafboek) en liet bij zijne vrouw, die thans MAGDALENA GORILA genoemd wordt, één meerderjarig kind na. Hij stierf arm en werd Woensdag 15 Juli 1750 op het Zuilkerkerkhof begraven.

PIERRE COLLAN was vermoedelijk zijn broeder. Deze was gehuwd met MARIE SUSANNE MERCIER, zooals blijkt uit eene akte in het doopboek van de Waalsche gemeente, ingeschreven 12 Mei 1709. Welk beroep PIERRE uitoefende is niet bekend. Hij stierf in Juni 1724 in de Cordewagenstraat, eene zijstraat van de Westewagenstraat, en werd Zaterdag 24 Juni begraven; voor recht werd 3 gulden betaald. Het doodboek schrijft zijnen naam met slechts één l en verbastert dien van zijne vrouw in MARGÉE.

Waarschijnlijk is de graveur en stempelsnijder JACQUES COLLAN dezelfde als degene, die in 1750 overleed. Is echter van de beide kinderen uit het huwelijk COLLAN-GLORIA de zoon blijven leven en niet de dochter, dan zou ook de jonge JACQUES de stempelsnijder geweest kunnen zijn; immers die was, toen de penning van HOLTZHEY verscheen, vijf en dertig jaar oud.

De registers der Waalsche gemeente te Rotterdam vermelden veel personen die COLLEN, COLIN, COLYN en COLLYN genoemd worden, doch die vermoedelijk allen tot de familie COLLAN behoord hebben.

A. HOYNCK VAN PAPENDRECHT.

Rotterdam, Juli 1917.

II. Penning op het eeuwfeest van het Militair Invaliden-Huis te Leiden. 1)

Toen den 20sten Maart 1815 NAPOLEON na het verlaten van Elba zijn intocht binnen Parijs had gehouden, vreesde men hier te lande voor een ernstige bedreiging van het kort te voren herwonnen volksbestaan en dit was oorzaak, dat op 1 April 1815 het Fonds tot aanmoediging en ondersteuning van den gewapenden dienst in de Nederlanden tot stand kwam, dat zijn doel o.a. trachtte te bereiken door de oprichting van een Militair Invalidenhuis. Verschillende plaatsen in ons land betwistten elkander de eer de oud-strijders te mogen herbergen en het ging ten slotte er om of Amersfoort dan wel Leiden de uitverkorene zou zijn. De keuze viel op laatstgemelde gemeente 2), door welke het voormalig Proveniërs-huis aan den Middelweg (eertijds Armen Kinder- of Houwhuis) voor dit doel kosteloos beschikbaar werd gesteld en waar sedert 15 April 1817 aan \pm 70 gepensioneerde militairen een rustig tehuis en een onbezorgde oude dag werd verschaft. Wat onze voorouders voor 100 jaar goed en doelmatig achtten, wordt thans geheel anders beoordeeld: het groote oude gebouw, veel te groot voor de 70 invaliden, miste licht en lucht, en de vroolijkheid, die zoozeer bijdraagt om het leven te veraangenamen, ontbreekt er geheel

1) Enkele bijzonderheden werden geput uit een ten bate van den bouw van een nieuw invalidenhuis uitgegeven brochure, getiteld: *Over en voor het Leidsche Invalidenhuis*, door F. Leiden. Gebroeders VAN DER HOEK, z. j. en een artikel van H. W. FISCHER in *Leidsch Jaarboekje 1914*, getiteld: *Het Invalidenhuis aan den Middenweg*.

2) Besluit van den Souvereinen Vorst van 20 Juni 1816, n°. 66.

en al. Maar wat erger was, het gebouw werd bouwvallig, het onderhoud werd daardoor steeds kostbaarder en het vooruitzicht bestond, dat weldra belangrijke sommen zouden worden gevorderd om het in bewoonbaren staat te kunnen houden, waarom tot het stichten van een nieuw gebouw werd besloten. De gemeente Leiden gaf een groot terrein in een mooi nieuw stads-gedeelte ten geschenke en den 11 October 1913 werd het nieuwe invalidenhuis, gebouwd naar de plannen van den architect POSTHUMUS MEYES, ingewijd, in welk ruim en fraai gebouw den 15^{den} April 1917 het eeuwfeest der stichting werd gevierd met eene receptie door bestuur en kommandant, bij welke gelegenheid de invaliden een penning aanboden, waarvan de beschrijving hier volgt:

Voorzijde: Het nieuwe gebouw aan den Hoogen Rijndijk te Leiden van voren gezien. Achter het monumentale hek, waarvan de ingang afkomstig is van de gesloopte buitenplaats Rijnstroom, ontwaren wij ter weerszijden van de hoofddeur de beide oude kanonnen van 1787, indertijd in bruikleen afgestaan door het Departement van Oorlog, die vroeger ter zijden van de in den aan den Ouden Rijn grenzenden tuin uitkomende hoofdboort van het oude invalidenhuis prijkten. Daarboven: 1817—1917. Omschrift in verdiepten rand: AAN DEN RAAD VAN ADMINISTRATIE VAN HET MILITAIR INVALIDENHUIS * LEIDEN 15 APRIL 1917 *

Keerzijde: In het veld opschrift op 7 regels: TER — HERINNERING AAN — HET 100-JARIG BESTAAN — VAN HET MILITAIR INVALIDENHUIS — UIT HOOGACHTING AANGEBODEN — DOOR — DE INVALIDEN.

Deze keerzijde wordt m. i. bedorven, doordat in den

verdiepten rand op den matten grond een gestyleerde lauwerkrans is uitgestoken, die ons in de oogen «blinkt», wat niet van goeden smaak getuigt.

Matzilver, gegraveerd, 70 m.M., uniek, mij welwillend ter beschrijving afgestaan door den kommandant van het invalidenhuis, luitenant-kolonel J. H. VAN WAVEREN en volgens diens mededeeling vervaardigd in de Kon. Ned. Fabriek van gouden en zilveren werken der firma J. M. VAN KEMPEN EN ZONEN te Voorschoten.

W. K. F. ZWIERZINA.

Aug. 1917.

III. Daalders van Reckheim.

JEAN DE HENNIN, die 9 Juni 1545 met Reckheim beleend werd, overleed 12 Febr. 1562. Nog bij zijn leven moet Reckheim op een of andere wijze aan VLODORP gekomen zijn. Wij treffen toch WILLEM VAN VLODORP, heer van Dalenbroek en Odenkirchen, reeds aan als heer van Reckheim 12 April en 15 Juli 1553, 28 Jan. 1556 en 6 Apr. 1560. Het eerst komt hij voor 17 Juli 1545 en sterft 25 Oct. 1564. Hij was in 1534 gehuwd met ANNA MARGARETA VAN DER DONCK, erfdochter van Obicht.

Zijne zuster ANNA VAN VLODORP was in 1542 gehuwd met JOHAN VON QUAD-WICKRADT. Dit echtpaar heeft Reckheim van WILLEM VAN VLODORP gekocht (Arch. WICKRADT).

JOHAN'S Zoon, WILLEM VAN QUAD-WICKRADT, Drost van Ringenberg, komt als heer van Reckheim voor 1562 en 9 Juni 1575. Hij was in 1571 gehuwd met DOROTHEA VON LOË. Hij verkoopt Reckheim aan HERMAN VAN LIJNDEN. Deze wordt door Keizer RUDOLF II den 6 Nov. 1590 met Reckheim beleend.

De onbekende dubbele daalder van Reckheim, gesignaleerd door den heer M. SCHULMAN ¹⁾, kunnen wij nu met behulp van bovenstaande gegevens wat nader determineeren. Blijkens het wapen is de daalder van een lid der familie van VLODORP en geslagen onder de regeering van KAREL V. Diens opvolger, FERDINAND I, werd 24 Febr. 1556 Keizer, doch eerst 12 Mrt. 1558 door de Keurvorsten erkend. De daalder kan alzoo tusschen 12 April 1553 en 24 Febr. 1556 of 12 Maart 1558 geslagen zijn.

Verder bezit ik een halven daalder van Reckheim, gevonden nabij Breda buiten de Haagpoort, en die eene variëteit is van den bij J. WOLTERS, - *Notice historique sur l'ancien comté impérial de Reckheim* onder n°. 30 beschrevene.

Voorzijde: MONETA * NOVA * ARGENT * RECKHEIMEN. *St. Petrus* met aan zijne voeten het wapenschild van *Vlodorp*, ter zijden 15—., de beide laatste cijfers van het jaartal niet meer te lezen.

Keerzijde: FERDI * I * ROM..... PE * SEMPER * AVGVSTV. Dubbelhoofdige adelaar met keizerskroon, op de borst de rijksappel, waarin 15.

¹⁾ Zie *Jaarboek voor Penningkunde* 1916. pag. 168.

Zilver 12.5 gram. Deze munt zal dus, na de voorgaande beschouwingen tusschen 24 Febr. 1556 of 12 Maart 1558 en 6 April 1560 kunnen geslagen zijn.

J. D. WAGNER.

's-Gravenhage.

IV. Verzameling legpenningen P. J. VAN DIJK VAN MATENESSE.

Met belangstelling zullen zeker onze leden vernomen hebben, dat de zoo rijke verzameling Noord- en Zuid-Nederlandsche legpenningen van den heer P. J. VAN DIJK VAN MATENESSE door het Kon. Penningkabinet is aangekocht. Vereenigd met de reeds in dat Kabinet aanwezige stukken, bezit thans de rijksverzameling de uitgebreidste en fraaiste collectie jetons, waaronder vele slechts in één exemplaar meer bekend zijnde stukken.

De vader van den heer VAN DIJK, JACOB VAN DIJK, boekhandelaar en uitgever te Schiedam, begon omstreeks 1830 met het verzamelen van Nederlandsche legpenningen en vatte het plan op, alle stukken, beschreven in het bekende werk van G. VAN ORDEN, *Handleiding voor Verzamelaars van Nederlandsche Historiepenningen (legpenningen)*. Leiden 1825—1830 af te teekenen, die teekeningen door den druk algemeen te maken en aldus een geïllustreerden atlas te geven bij v. ORDEN's «*Handleiding*».

Het uitgeven van alle afbeeldingen der Nederlandsche

jetons was voorzeker geen nieuw plan, daar reeds op het einde der 17de eeuw JOACHIM OUDAAN, de bekende schrijver der *Roomsche Moogentheid*, hetzelfde voor-nemen had en reeds een groot aantal legpenningen had afgeteekend, zooals G. VAN LOON in zijn *Nederlandsche Historiepenningen* I. p. 433 reeds vermeldt. VAN DIJK'S meestal zeer getrouwe teekeningen zijn echter nimmer uitgegeven, de groote kosten en het voorzeker geringe debiet van zulk een werk zullen den ijverigen verzamelaar hebben afgeschrikt ¹⁾. Na zijn dood zette zijn zoon, die de liefhebberij gelukkig had geërfd, de verzameling voort, en wist haar door belangrijke aankopen, o.a. uit de Nederlandsche legpenningen-verzamelingen VERKADE-CALLENFELS, en VÖLCKER en uit de belangrijke Belgische collecties DUGNIOLLE en DE COSTER aanzienlijk te vermeerderen en vooral door aankoop van zeer fraai bewaarde exemplaren het gehalte der verzameling te verhoogen. De geheele verzameling legpenningen nagelaten door den Leuvenschen numismaat J. P. VAN DER AUWERA, een oud-vriend van VAN DIJK, kwam in 1882 zijn verzameling verrijken. Het plan, dat VAN DIJK zich voorstelde, was eene verbeterde uitgave van DUGNIOLLE'S bekend werk: *Le Jeton historique des dix-sept provinces des Pays-Bas* te geven. In een doorschoten exemplaar had hij vele aantekeningen en verbeteringen gemaakt, voornamelijk aan de hand van de zich in zijn bezit zijnde stukken. Natuurlijk zijn ook die aantekeningen in het bezit van het Kon. Penningkabinet overgegaan en zullen zij

¹⁾ Zie over het plan tot deze uitgave de *Algemeene Konst- en Letterbode* 1850. p. 157.

gebruikt worden bij de samenstelling van den catalogus der zich thans in het Kon.-Kabinet bevindende verzameling, waarvan de bewerking door mij is aangevangen ¹⁾.

Naast zijne legpenningen waren het ook fraaie Nederlandsche historiepenningen, munten en noodmunten, die VAN DIJK gaarne eene plaats in zijn verzameling gaf. Deze zijn 10 en 11 October dezes jaars te Amsterdam bij de firma FRED. MULLER EN C^o. verkocht, eene opgave der voornaamste prijzen komt voor in het *Bulletin van den Oudheidkundigen Bond*. 1917. pag. 233, waarnaar wij belangstellenden verwijzen.

A. O. v. K.

V. Penningen in oude boedel-beschrijvingen.

Dr. A. BRÉDIUS was, naar ik vermeen bij ons te lande de eerste, die het groote belang inzag van het onderzoeken van de oude notaris-protocollen. Tallooze bijzonderheden over onze Nederlandsche schilders heeft hij uit die bestoven archieven opgediept en, wat zeker niet van minder belang is, van talrijke schilderijen heeft hij de makers kunnen terugvinden, terwijl het hem gelukt is vele portretten, waarvan men wel den schilder kende, doch niet den naam van den «geconterfeite», te kunnen identificeeren. In inventarissen van

¹⁾ In twee artikelen, verschenen in de *Revue belge de Numismatique* van 1885 beschrijft VAN DIJK een zestiental meerendeels onbeschreven stukken uit zijne verzameling, die op twee platen worden afgebeeld.

sterfboedels worden toch dikwijls de schilderijen vrij nauwkeurig omschreven, maar wanneer het munten of penningen geldt maakt de samensteller zich het zich meestal nog al gemakkelijk, door de stukken zóó onvolledig op zijn inventaris te vermelden, dat het dikwijls niet mogelijk is op te maken welke munt of penning bedoeld wordt. Hoofdzaak voor hem is dan ook het gewicht aan metaal van het stuk. Toch worden een enkele keer wel eens belangrijke penningen in inventarissen vermeld, stukken, die niet zelden in originali niet bekend zijn, die dus óf versmolten zijn, óf misschien hier of daar in familiebezit berusten. Wij stellen ons voor elk jaar in dit «Jaarboek» eenige penningen in oude boedelbeschrijvingen voorgekomen, doch tot heden nog niet teruggevonden op te nemen, in de hoop dat een gelukkig toeval de stukken zelf ons nog eens in handen zal spelen.

In den inventaris van den boedel van Mr. ANDRIES SYBRAND ABBEMA ¹⁾, lid van den Raad van Financiën, overleden te 's-Gravenhage 20 Mei 1802, opgemaakt door notaris J. J. SCHMOLK komen voor:

Familiestukken.

1. Een goude penning vereert aan den heer SYBRAND ABBEMA door de kamer van zeventhienen wegens het terugbrengen der retourvloot in 1680.
2. Een gouden penning op het overlijden van ELISABETH ABBEMA, huisvrouw van JOHAN MAATSUYKER, Gouverneur van Nederlands Indiën 1674.

¹⁾ Zijn geschilderd portret berust in het Fundatiehuis van Renswoude te Utrecht.

3. Een gouden penning op het overlijden van JOAN MAATSUYCKER, Gouverneur-Generaal van Neerlands Indiën 1778 ¹⁾.
4. Een zilveren penning op het overlijden van SIBRAND ABBEMA, extra-ordinair Raad van Indiën en Directeur op Suratta. anno 1684.
5. Een zilveren penning op het overlijden van SYBRAND ABBEMA, oud agt jaaren anno 1692.

A. O. v. K.

VI. Op de Hollandsche Muntstempels.

Mat. 22 Vs. 21.

Indien des Keyzers is, daer 's Keyzers beelt op staet
 En moet men 't gelt aen dien, wiens beelt daer op staet geven,
 Hollanders, waartoe dan geklaeght, geknort, gekeven,
 Dat d' oorlogh in Uw Beurs den blooten gront maer laet?

Bovenstaand versje, voorkomende in het *Tweede Vervolg van de Latijnsche en Nederduitsche Keurdichten*, Rotterdam 1724. p. 22, en eenigszins anders, in: *Nederduitse en Latijnse Keurdigten*. Rotterdam 1710. p. 227 is zeker in onzē dagen, nu de klacht over hooge belastingen vrijwel algemeen is, zeker wel waard nog eens te worden herlezen.

¹⁾ Moet zijn 1678. VALENTIJN. *Oud- en Nieuw Oost-Indië*. IV. 2. 306 vermeldt dit stuk.

BOEKBESPREKING.

Muntverslag over het jaar 1916.

Het *Jaarverslag van 's Rijks Munt* vermeldt, dat in 1916 vervaardigd zijn 78.956.997 stukken met eene nominale waarde van f 8.459.132.75.

Nieuwe stempels werden vervaardigd voor medailles voor Trouwen Dienst ten behoeve van de «Militaire Kustwacht» en den «Militairen Loodsdienst». Men vergenoegde zich met de oude stempels, sedert ongeveer 1825 in gebruik, voor Trouwen Dienst bij de Marine, waarvan slechts het omschrift Koninklijke Marine werd veranderd in «Militaire Loodsdienst» en «Militaire Kustwacht». Het voorstel van den muntmeester om deze nieuwe draagpenningen te vervaardigen naar nieuwe, smaakvollere ontwerpen, mocht helaas geen genade vinden in de oogen der betrokken autoriteiten. De heer J. C. WIENECKE werd als deskundige benoemd om de Commissie van bijstand voor de uitvoering van de Beurswet van 1914 te Amsterdam ten behoeve van het onderzoek van de deugdelijkheid der «oude» zegelafdrukken op effecten hier te lande verhandeld bij te staan. Hierdoor werd hij helaas aan zijn artistieke arbeid aan de Munt onttrokken, en miste tijd en gelegenheid om nieuwe medailles te ontwerpen.

In het afgelopen jaar werden vervaardigd voor Nederland: guldens, kwartguldens, dubbeltjes, 2½ cent-

stukken, centen en halve centen, voor Nederl. Indië werden gouden dukaten (116.997 stuks), kwartguldens, 2½ centstukken, centen en halve centen aangemunt.

Beschrijving der Utrechtsche Stadszegels.

De Utrechtsche archivaris Mr. Dr. S. MULLER Fz., verdeelt de door hem beschreven zegels in de volgende rubrieken: I. De stads Groote zegels, II. het stads-contrazegel, III. de stads-secreetzegels, IV. de stadszegels voor rentebrieven, V. het stads-signet, VI. het stadszegel ten zaken, VII. opgedrukte stadszegels, VIII. de schouten-zegels, IX. de burgemeesters-zegels. Aan ieder dezer negen rubrieken gaat eene korte, duidelijke beschrijving van aard en doel der afgebeelde zegels vooraf. Als vervaardiger der zegels worden genoemd de goudsmid PETER HUBERTSS die in 1529—1530 vijf zegels (groot en klein) voor de stad sneed, ROELOFF VAN CUYLENBURCH¹⁾, die in 1649 30 gulden en 8 stuivers voor het secreetzegel en in 1658 f 400 voor het groot- en contrazegel ontving, DIRK BAERS, de maker van het secreetzegel omstreeks 1436, TYMAN TYMAN YSBRANTSS die in 1482 ontving voor «twee zegelen, van die hij die stat van Utrecht gemaect heeft totte lyfrenten mede te besegelen, van elke segell drie Rijns gulden». Deze TYMAN TYMAN YSBRANTSS was de zoon van TYMAN YSBRANTSS, den beroemden goudsmid van den Doni, wien in 1461 vier Rynsche guldens werden uitbetaald «vant segell te graven», en die ook in 1483 een nieuw

¹⁾ Deze sneed ook verschillende munt- en penningstempels. Zie over hem *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek* III. p. 271 en de aldaar vermelde bronnen.

rentezegel, sneed. Ook GYSBERT VAN WEDE wordt in 1488 genoemd als maker van een rentezegel. Eene duidelijke afbeelding van elk zegel gaat aan de beschrijving vooraf.

Catalogus der verzameling van penningstempels aan 's Rijks Munt te Utrecht, bewerkt door A. O. VAN KERKWIJK.

De hierboven vermelde catalogus, waarop wij de aandacht onzer leden wenschen te vestigen, is niet een veel verbeterde editie van de in 1882 verschenen lijst van stempels, door wijlen L. W. A. BESIËR bewerkt, maar een in alle opzichten zelfstandig werk.

Daar van de groote munthuizen van Parijs, Brussel en Weenen reeds uitvoerige beschrijvingen der respectieve stempelverzamelingen waren uitgegeven, meende de ijverige muntmeester van 's Rijks Munt te Utrecht, dat ook de onder zijne zorg berustende stempels op eene uitvoeriger bewerking aanspraak mochten maken dan de eenvoudige lijst van Mr. BESIËR deed zien. Geen beter keuze kon de heer HOITSEMA hebben gedaan dan de bewerking er van den heer VAN KERKWIJK aan te bieden, wiens wetenschappelijke artikelen op munt- en penningkundig gebied van algemeene bekendheid zijn. Ook deze catalogus getuigt opnieuw van de nauwgezetheid der bewerking. De inleiding geeft o.a. een zeer beknopt verslag van de herkomst van een groot aantal stempels. Merkwaardiger wijze is de 17^e eeuw zeer goed vertegenwoordigd, terwijl van de 18^e, met uitzondering van eenige fraaie stempels van den Nederlandschen medailleur BOSKAM en enkele anderen, slechts

werk van de HOLTZHEY'S aanwezig is. De 19^e eeuw is opnieuw goed vertegenwoordigd.

Daar de catalogus uitsluitend penningstempels beschrijft — zij loopen van 1598 tot 1917 en zijn chronologisch gerangschikt — maken de 657 nummers, die hij telt, een interessant geheel uit. De eenige legpenningstempel — het stuk dateert van 1621 — is onder de gedenkpenningen opgenomen, evenals dit het geval is met de stempels der prijspenningen, die, zeer terecht, niet in eene afzonderlijke rubriek zijn ondergebracht. Opvallend is het aantal stempels door den Engelschen medailleur G. BOWER gesneden, waarvan het meeren-deel op gebeurtenissen in Engeland betrekking heeft. Ze zijn in 1829 op de veiling der verzameling van den Raad en Generaal-meester der Munt R. VAN OLDEN aangekocht. Deze kostbare verzameling zou de trots van een Britsch museum kunnen uitmaken. Het behoeft niet te worden gezegd, dat bij ieder nummer, de figuren, omschriften en middellijn nauwkeurig zijn vermeld, alsmede de werken, waarin de penningen voorkomen en, waar dit mogelijk was, ook de naam van den stempelsnijder. Wij zouden gaarne gezien hebben, dat van deze laatsten eene beknopte biografie aan de beschrijving ware toegevoegd ¹⁾, omdat werken over stempelsnijders handelend, moeilijk t^{er} inzage te verkrijgen zijn. Wij zouden dit zeer nuttig hebben gevonden, vooral met het oog op de buitenlandsche

¹⁾ De heer VAN KERKWIJK telt den beroemden CONRAD BLOC onder de 17^e-eeuwsche medailleurs. Wij meenen, dat deze beter onder de 16^e eeuwsche zou mogen gerekend worden, daar diens voornaamste werk uit die eeuw dateert en slechts enkele penningen door hem in de eerste jaren der 17^e eeuw zijn vervaardigd.

medailleurs, begrijpen echter, dat de heer VAN KERKWIJK door papierschaarschte en anderszins niet zoo uitvoerig heeft kunnen zijn, als hij wel had gewild. Aan het slot is een naam-, plaats- en feitenregister geplaatst, terwijl een lijst der stempelsnijders en van de in den catalogus aangehaalde penningwerken, het opzoeken zeer vergemakkelijkt. Wij hopen dat de catalogus der in 's Rijks munt aanwezige muntstempels, die ook door den heer VAN KERKWIJK zal worden bewerkt, spoedig moge volgen.

M. D. M.

Verslag Kon. Penningkabinet 1916.

Het ditmaal laat verschenen verslag doorbladerende, vallen de aanwinsten van belangrijke Nederlandsche munten spoedig in het oog. De afdeeling penningen, waarmede het Jaarverslag aanvangt, heeft echter ook eenige merkwaardige exemplaren te boeken, als daar zijn: een weinig voorkomende zilveren penning op het in 1415 verbranden van JOH. HUSS te Constanz, een dito onbeschreven medaille, ter eere van ANTONIUS PERRENOT, kardinaal van Granvelle geslagen, alsmede een curieuse penning in twee kleuren (bronsverguld) op het nazien der Geldersche munt onder den muntmeester LOHSE. Eene aantekening bij dit nummer doet ons zien, dat met dezen penning in 1789 een proef is genomen, trachtende het veld der medaille bronskleurig te houden, terwijl de letters en figuren verguld zouden zijn. De proef, die in navolging van penningen van DASSIER was genomen, is echter mislukt. De overige aangeworven penningen zijn van minder

belang. Uit de in 1916 te Olst in Overijssel gedane muntvondst, uitvoerig door den heer VAN KERKWIJK in het *Jaarboek voor Munt- en Penningkunde* van dat jaar beschreven, zijn hoogst merkwaardige stukken voor 's Rijks verzameling aangekocht. Ze zijn een 23 tal in het geheel. Wij noemen hier slechts een drietal Stichtsche stuivers van 1488, onderling verschillend, te Deventer geslagen, waarvan twee opnieuw worden afgebeeld, alsmede een stuiver van 1492 van een geheel ander type, die onder n°. 3 op de plaat voorkomt. Onder de verdere goede aanwinsten mogen twee dubbele stuivers worden gerekend op naam van ALBRECHT VAN SAKSEN, gubernator van Friesland, die omstreeks 1881 in Oost-Friesland zijn opgegraven. Een dezer zeldzame munten is in genoemd jaarboek door Mr. BOELES beschreven en afgebeeld, alwaar nadere bijzonderheden er over zijn te vinden. Vervolgens dient de aandacht te worden gevestigd op een halven leeuwen-daalder van Zwolle van 1637 en op een vierkanten afslag van den halven arendsdaalder van Deventer, beide door ruiling verkregen. Ten slotte volgt de beschrijving van eenige zegelstempels, waaronder dat van de Vierschaar van Tholen en een van de Politie aldaar, niet van belang zijn ontbloot. Beide ijzeren stempels, zegt de heer VAN KERKWIJK, zijn van een schroefvorm voorzien en op eikenhouten voetstukken geplaatst, waarin eene lade.

Met het oog op de verminderde som voor aankopen van munten en penningen beschikbaar gesteld, ten gevolge der tijdsomstandigheden, kan de Directeur met voldoening op zijne aanwinsten terugzien.

M. D. M.

LEVENSBERICHTEN.

J. E. Ter Gouw. †

JOHANNES EGBERTUS TER GOUW, geb. 8 October 1845, heeft van zijn vader, den bekenden schrijver van de *Geschiedenis van Amsterdam, de Volksvermaken, de Gilden*, enz., uitnemend kunnen leeren, hoe men zich door ijver en studie, tot in de kleinste bijzonderheden een beeld kan maken van het leven en streven onzer voorvaders. Het verwondert ons dus niet, dat, toen de jeugdige JOHANNES eens eenige munten ten geschenke kreeg, hij er veel bijzonderheden van verlangde te weten en meerdere exemplaren wenschte te bezitten. Eene goede gelegenheid daartoe verschafte hem de Botermarkt (thans het Rembrandtplein) te Amsterdam, waar toenmaals de weekmarkten werden gehouden. De in de stalletjes tentoongestelde munten en boeken, die zijne aandacht trokken, werden dan dikwijls voor een prikje aangekocht. Dit «voordeelig koopen» van oude munten is ook in lateren tijd zijn stelregel gebleven, «men moet er niet veel voor uitgeven», schreef hij mij eens, «want anders is het geen verzamelen meer». Een halve eeuw geleden en ook nog vele jaren na dien, was dit inderdaad ook mogelijk, thans zou het niet meer gaan. Daar TER GOUW op jeugdigen leeftijd be-

gonnen is te verzamelen heeft hij gelegenheid gehad eene merkwaardige collectie Nederlandsche munten bijeen te brengen, die tot \pm 5000 stuks is aangegroeid en waaronder vele zeldzaamheden zijn te tellen ¹⁾. De jonge man werd voor het onderwijs opgeleid, was, achtereenvolgens, hoofd der school te Middelharnis en te Hilversum en, sedert 1880, directeur en onderwijzer der Rijks normaallessen te Naarden en te Hilversum. In deze betrekkingen heeft hij zich bijzonder onderscheiden, wat openlijk is gebleken bij het neerleggen, einde December 1915, van zijn maatschappelijk werk, toen in de foyer van het concertgebouw te Hilversum velen bijeen waren gekomen om den afscheidnemenden ambtenaar te huldigen. Hoe gaarne ook, plaatsruimte verbiedt ons den lof op te sommen en de geschenken op te noemen, die den wetenschappelijken man dien middag zijn ten deel gevallen en die uitvoerig door de nieuwsbladen zijn vermeld. TER GOUW was inderdaad een kundig mensch, uitstekend te huis in de Nederlandsche taal en letterkunde, waarvan verschillende bijdragen in den *Navorscher*, *Noord en Zuid*, en andere periodieken kunnen getuigen. Zijn voornaamste liefhebberij gold echter de munten. Scherpzinnig opmerker als hij was, dankt ons voormalig *Tijdschrift* menig merkwaardig artikel van zijne hand. Als zijn hoofdwerk mogen wij zijn *«Munt in de volkstaal»* beschouwen, in negen afleveringen verschenen en dat van groote belesenheid in de oude letterkunde en van uitgebreide numismatische kennis getuigt. TER GOUW heeft van

¹⁾ Deze worden, met de andere verzamelingen van boeken en prenten het volgend jaar te Amsterdam door de firma R. W. P. DE VRIES geveild.

dit werk veel voldoening gehad, zoowel in binnen- als in buitenland is het grondig bestudeerd geworden. Ook in de *Revue belge de numismatique* zijn enkele bijdragen van zijne hand verschenen. Wonderbaarlijk is de groote werkzaamheid van den overledene geweest. Hij werkte veel en vlug en was steeds bereid anderen tot leidsman te dienen. Toen hij, zooals gezegd, in Januari 1916 zijn maatschappelijk werk had neergelegd, maar vele andere betrekkingen, als secretaris en bibliothecaris van het arrondissement, bestuurslid van den Doopsgezinden Kerkeraad, enz. bleef bekleeden, is hij op verzoek van de Redactie van 't Woordenboek der Nederl. taal aan het verzamelen gegaan van citaten uit oude almanakken, enz. op numismatische woorden betrekking hebbende. Hij was met zulk een ijver aan het werk gegaan, dat zijn zenuwgestel, door de emoties van het afscheid nemen van zijn collegas, leerlingen en anderen reeds geschokt, daar tegen niet bestand bleek, inzinking volgde, zoodat volslagen rust werd bevolen. Langzamerhand verbeterde de toestand en TER GOUW ging opnieuw aan het werk. «Nu ben ik gereed gekomen met ons geheele *Tijdschrift* door te lezen», schreef hij mij 11 November 1916, «van jaargang 1893 af tot 1915. Ik heb alle zinnen daaruit opgeschreven, waarin woorden voorkomen geschikt voor het Woordenboek der Nederl. Taal, citaten, dus, bijv. alle gebruikte samenstellingen van penning, zooals armen-, stadhuis-, wijn-, brood-, nieuwjaarspenning en nog wel 20 andere. Desgelijks penningkabinet-, -kast, -historie, -kunde-verzamelaars, enz. Dan penning in de beteekenis van $\frac{1}{16}$ stuiver en penning als muntstuk van een of andere waarde, zooals vijfschellingspenning en dergelijke Bij

ieder woord een korte verklaring en den volzin waarin het voorkomt». Met het woord plagiaatpenning — zie *Tijdschrift*, jaarg. 1899, blz. 232 — wist hij geen raad. En na het *Tijdschrift* volgden de werken van VAN MIERIS en van VAN LOON en nog vele andere. Waarlijk een reuzenarbeid! Even merkwaardig is het bijebrengen geweest van zijn atlas met muntafbeeldingen. Dit had hij onzen zoo zeer betreurden WIGERSMA afgezien. Onmiddellijk toog hij aan het werk. De bekende numismaat W. J. DE VOOGT, in het bezit destijds van eene bijna volledige verzameling Geldersche munten, had hem vroeger ook eens gezegd «als ik van al deze munten goede afbeeldingen bezat, zoude ik de stukken in natura gaarne van de hand doen». «En», zegt TER GOUW, «de man had in zekeren zin gelijk, afgezien van de geldswaarde, eischen de stukken in goud, zilver of koper, voortdurend onderhoud en ze worden er niet beter op. En dat heeft men van afbeeldingen niet, daarom heb ik er geen spijt van, dat ik 12 à 13000 afbeeldingen bijeen heb gebracht, en nog steeds vermeerde».

Op het laatst van 1916 was de collectie tot 63 deelen aangegroeid, de eerste vier bevatten Grieken, het 62ste ridderorden, het 64ste zegels. Elke munt of penning werd op een stuk papier geplakt, dat van twee insnijdingen voorzien was, op de bladen worden de naam en de beschrijving geschreven, deze bladen in een stevigen band, die ook die insnijdingen heeft, stevig met een lint of koord vastgebonden en het boek is gereed. De geheele verzameling is het eigendom geworden van de Openbare leesbibliotheek te Hilversum.

Twee dagen voor zijn overlijden, uitte hij nog de klacht, kon ik van de interessante artikelen met af-

beeldingen van het juist verschenen jaarboek maar overdrukken krijgen! Zoo hij ze had ontvangen, ze zouden den werkzamen man niet meer van nut zijn geweest. Op 16 December 1916 is hij na eene korte ongesteldheid bijna zonder lijden ter ruste gegaan. Bij de ter aarde bestelling, die op de Algemeene Begraafplaats te Hilversum heeft plaats gehad, is opnieuw gebleken, hoe zeer de overledene geëerd en bemind is geweest, die, zoo lezen wij in het verslag, «wetenschappelijk onderlegd was als weinigen onder ons en die aan groote werkzaamheid een edel karakter en een liefdevol hart paarde». En, wij mogen er ten volle bijvoegen: die steeds bereid werd gevonden voor te lichten, waar dit van noode was. Een nuttig, welbesteed leven.

M. D. M.

Mr. N. P. van den Berg. †

NORBERTUS PETRUS VAN DEN BERG, oud-president van de Nederlandsche Bank, een man, die zich op financiëel gebied een grooten en welverdienden naam heeft verworven, is te Amsterdam 8 Januari 1917 overleden. Geboren te Rotterdam 5 November 1831 vertrok hij in 1855 als geëmployeerde bij de factory der Nederl. Handelmaatschappij naar Indië, werd in 1864 benoemd tot hoofdagent der Ned. Ind. Handelsbank te Batavia en in 1873 tot president van de Javasche Bank, welke functie hij tot 1 September 1889 bekleedde, toen hij, tengevolge zijner benoeming tot Directeur der Ned. Bank, naar Nederland terugkeerde. Bij zijn vertrek boden zijne vrienden en vereerders hem zijn portretpenning aan, vervaardigd door J. en L. WIENER ¹⁾. Bij Kon. Besluit van 25 Sept. 1871 werd Mr. VAN DEN BERG benoemd tot President der Nederlandsche Bank, welke betrekking hij tot September 1912 bekleedde. Bij zijn aftreden vereerde het personeel der hoofdbank, bijbank en agentschappen hem een door J. C. WIENECKE vervaardigden portretpenning, een heel wat beter stuk dan WIENER's penning, die wel naar photo's zal moeten gewerkt hebben.

Van zijne geschriften op financiëel- en muntkundig

¹⁾ ZWIERZINA, *Nederlandsche Penningen*. No. 847.

gebied zijn de voornaamste: *Munt-, Crediet- en Bankwezen, Handel en Scheepvaart in Ned. Indië*, oorspronkelijk geschreven voor en verschenen in de *Encyclopaedie van Ned. Indië*, verder: *De muntquestie met betrekking tot Indië* (1874), *The money market and paper currency of British India* (1884), *De voor- en nadeelen van onze tegenwoordige muntregeling* (1887), *Het muntvraagstuk in Britsch-Indië* (1894).

Ook op geschiedkundig terrein was VAN DEN BERG goed thuis; als Voorzitter van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen gaf hij uit: *Het tooneel te Batavia in vroeger tijd* (1873), terwijl in een bundel «*Uit de dagen der Compagnie*» een aantal kortere schetsen van zijn hand vereenigd zijn.

De *Indische Gids* van Juni en Juli 1912 bevatte van hem nog een bijdrage over eene eigen muntinrichting in Indië.

De belangrijke diensten, door den overledene bewezen op financieel en oeconomisch gebied, werden door de regeering erkend door zijne benoeming tot riddergrootkruis in de orde van den Nederlandschen Leeuw.

v. K.

Verslag van den Secretaris.

Zaterdag 23 Juni hield ons Genootschap te 's-Hertogenbosch in huize «Rooswinkel» zijne jaarvergadering, waarbij tegenwoordig waren de heeren: C. BEELAERTS VAN BLOKLAND, DE BRAUW, HYMANS, VAN KERKWIJK, KNOTTENBELT; VAN SASSE VAN YSSELT, SCHARP, A. SCHULMAN, SIMONSZ, SNOECK, TIMMERS, VERSPYCK MYNSSEN en ZWIERZINA; terwijl mej: DE MAN en de heeren CAREL en CORNELIS BEGEER, EVELEIN, GERADTS, KAM, KLEYN, KOCH, MEZGER, RUYS DE PEREZ, SAAYMANS VADER, M. SCHULMAN, VAN VOORST VADER, WIENECKE en VAN WIJCK bericht van verhindering gezonden hadden.

De Voorzitter Jhr. Mr. M. W. SNOECK opent ten half elf de vergadering en houdt de volgende rede:

Mijne Heeren!

Het is, om het VAN DER PALM na te zeggen, met eerbiedigen schroom, met eerbied en met schroom, dat ik op deze feestvergadering als uw Voorzitter het woord opneem, om U allen een recht hartelijk welkom toe te roepen in de geboortestad van den bekenden medailleur VAN BERCKEL, de stad bekend door hare uitgebreide reeks stadhuispenningen en hare talrijke oordjes, duiten en negenmannekens, en — wie zou het niet van mij verwachten, — nog eens openlijk den hoed te lichten voor dat tiental wakkere mannen, waarvan wij den laatsten het vorige jaar zagen ten grave

dalen, dat op het Congrès international de Numismatique van 5—8 Juli 1891 te Brussel gehouden, uiting heeft gegeven aan het gevoel, dat bij de meeste Nederlandsche verzamelaars van munten en penningen reeds lang bestond, n.l. dat er in ons land eene dringende behoefte was aan een Genootschap als het onze, waardoor onze geliefde wetenschap meer gebaat zou worden door meerdere samenwerking onzer numismaten, door onderlinge kennismaking, door het uitgeven van een tijdschrift. Aan hun initiatief toch is het te danken, dat het plan, op gemeld Congres geopperd tot uitvoering is gekomen op de constitueerende vergadering van ons Genootschap op 12 Juni 1892 in het Muntgebouw te Amsterdam gehouden. En wanneer ik aan die mannen denk, dan noem ik in de eerste plaats een ROEST en een STEPHANIK, die elk, ik zou haast zeggen met de zorg van een vader het jeugdige Genootschap in de eerste zoo moeilijke jaren geleid hebben en aan wier beleidvol handelen het in de allereerste plaats te danken is, dat ons Genootschap geworden is wat het is.

En wanneer ik dan op dezen mijlpaal van ons Genootschap U verzoek met mij even halt te houden, en een blik terug te werpen op het goede door ons Genootschap tot stand gebracht en hen te herdenken, aan wie het te danken is, dat ons Genootschap trots alle stormen stand heeft gehouden, dan denk ik aan een DE CHAUFFÉRIÉ en aan een SASSEN, die ons op zoo voortreffelijke wijze verder hebben geleid op het pad door onzen eersten Voorzitter en zijn mannen geëffend, dan denk ik, gedachtig aan 't gezegde „j'en passe et des meilleurs”, aan hen, aan wier noeste vlijt het te danken is, dat ons *Tijdschrift*, later vervangen door het *Jaarboek*, zich een waardige plaats heeft weten te verwerven naast hare zusteruitgaven in naburige landen, aan een WIGERSMA, een juffrouw DE MAN, een ZWIERZINA en aan zoo vele anderen, wier bijdragen onze wetenschap weer een stap verder hebben gebracht, dan denk ik aan hen, die, door steeds getrouw op onze vergaderingen aanwezig te zijn, hebben bijgedragen, om die vergaderingen te doen zijn wetenschappelijk en leerrijk en tevens, na afloop der

werkzaamheden, genoegelijk. Ook denk ik aan hen, die den Voorzitter in zijn dagelijksch bestuur steeds met ijver hebben bijgestaan, aan hem, die gedurende bijna het geheele bestaan van ons Genootschap de verzamelingen heeft beheerd en er den catalogus van heeft samengesteld, aan hen, die steeds gezorgd hebben dat onze geldmiddelen voldoende waren en last not least aan onzen Secretaris, die steeds met ijver getoond heeft volgaarne de rechterhand van den Voorzitter te zijn. Dan denk ik om niet, wat me ondoenlijk zou zijn, allen nominatim te noemen, aan de vreugde en voldoening die onze voorgangers moeten gesmaakt hebben, toen het bestuur van ons Genootschap een kabinetschrijven van 25 October 1899 mocht ontvangen, het heugelijk bericht bevattende, dat het H. M. de Koningin had gelieven goed te vinden aan het Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde het praedikaat van „Koninklijk” te verleen, in welke hooge onderscheiding zij moeten gezien hebben, dat ook hun werken en moeite van hooger hand werd gewaardeerd, terwijl ook het Rijk toonde, door ons Genootschap financieel te steunen, sympathie te koesteren voor ons doel.

Ik denk, waar helaas al onze leden-oprichters zijn ten grave gedaald, aan hen, van wie het 12 Juni j.l. 25 jaren geleden was, dat zij tot lid van ons Genootschap zijn benoemd en gedurende die kwart eeuw ons Genootschap trouw zijn gebleven: Vicomte B. DE JONGHE, mej. DE MAN en de heeren BRUINVIS, GERADTS, Jhr. VAN SYPESTEYN, DU CROCQ en ZWIERZINA. Ook denk ik aan hem, die onzen leden eene feestuitgave bezorgde ter herdenking van haar jubileum. En wanneer ik zoozeer in het kort mijne oogen op het verleden heb geslagen en ik in mijn geest bij de oudejaarsavondgedachten, die aan den vooravond van deze feestvergadering bij mij opkwamen, zoo tal van gestorven leden nog eens de revue liet passeeren, toen zag ik, dat ook weer dit jaar de onverbiddelijke dood twee onzer leden, n.l. J. E. TER GOUW en Mr. N. P. VAN DEN BERG uit ons midden wegrukte.

En waar we zoo met dankbaarheid een blik konden slaan,

al was het slechts vluchtig in het verleden, dan rijst daarnaast de vraag: Hoe zal onze toekomst zijn?

Helaas schijnen de liefde en belangstelling voor onze wetenschap te verflauwen, men hoort er te weinig van, dat nieuwe verzamelaars zich vormen. Of dit aan de tijdsomstandigheden ligt of aan meerdere beoefening van sport, ik weet het niet. Maar een ding weet ik wel, n.l. dat ik om mij heen zie verzamelaars en liefhebbers in hart en nieren, een oude garde die misschien uitsterft, maar zich nooit overgeeft.

Mijne Heeren, op ons rust de plicht te zorgen, dat ons Genootschap niet slechts blijve wat het is, maar dat het groeie en bloeie. Op ons rust de plicht er voor te waken, dat ons nageslacht gelegenheid hebbe om voort te bouwen wat onze oprichters en wij hebben tot stand gebracht. Het is daarom, dat ik een beroep doe op uw aller tot heden zoo bereidwillig verleende medewerking, waarvoor ik U mijn innig gemeenden dank betuig, dan doe ik dat beroep in de allereerste plaats op hen, die mij bij de dagelijksche leiding behulpzaam moeten zijn, op onzen steeds zoo volijverigen Secretaris, die mij mijn taak steeds zoo gemakkelijk heeft gemaakt en met wien ik het voorrecht heb gedurende ongeveer 35 jaren door vriendschapsbanden verbonden te zijn. En Mijne Heeren, wanneer we steeds denken aan onze spreuk: *CONCORDIA RES PARVAE CRESCUNT* en ook de woorden indachtig blijven die er op volgen: *SED DISCORDIA MAXIMAE DILABUNTUR*, dan meen ik, dat er vooralsnog geen gevaar dreigt voor het bestaan van ons Genootschap, dan heb ik gegrond vertrouwen, dat over 25 jaren een nageslacht van ons kan getuigen, dat wij het werk door ROEST en STEPHANIK begonnen en onder leiding van DE CHAUFFÉPIÉ en SASSEN voortgezet, op een hunner waardige wijze hebben verder gebracht. Ik heb gezegd.

Deze rede werd door de aanwezigen warm toegejuicht, waarna overgegaan werd tot het voorlezen der notulen der voorgaande vergadering, die ongewijzigd

werden goedgekeurd. De commissie tot nazien der rekening, bestaande uit de leden A. P. TIMMERS en A. SCHULMAN, berichtte bij monde van eerstgenoemden, dat deze in de beste orde bevonden was en met een batig saldo sloot van f 287.17. Ook voor 1917 mochten wij gelukkig het jaarlijksche regeeringssubsidie van f 100 weder ontvangen, zoodat door de aanwezigen dan ook geen bezwaar gemaakt werd, om voor het Jaarboek weder een krediet van f 800 toe te staan. De zeer hoge papierprijzen en ook de aanzienlijk veel duurere clichés zullen het wellicht noodzakelijk maken om den omvang van het Jaarboek iets te verkleinen.

Alvorens het verslag van de Commissie van Redactie uit te brengen, deelt de Secretaris mede, heden morgen van den heer CAREL BEGEER uit Utrecht bericht te hebben ontvangen, dat deze plotseling verhinderd was de vergadering bij te wonen. Dit speelt hem zoo veel te meer, daar hij het voornemen had gehad den aanwezigen een zilveren gedachtenispenning te overhandigen, het vijf-en-twintigjarig bestaan van het Genootschap herdennende. De heer BEGEER verzocht nu den Secretaris dezen penning wel uit zijn naam aan de leden te willen overhandigen met de beste wenschen voor den verderen bloei van het Genootschap.

Deze aardige verrassing werd door de aanwezigen

zeer op prijs gesteld en besloten den heer CAREL BEGEER telegrafisch den dank der Vergadering over te brengen.

Van den penning geven wij hierbij eene afbeelding, terwijl de heer BEGEER mededeelde een afslag in brons voor de leden, die de vergadering niet hadden bijgewoond, op tot hem gericht verzoek ter beschikking te stellen.

Verdere gelukwenschen bij ons vijfde lustrum waren ontvangen van den heer C. J. GONNET, rijks-archivaris in Noord-Holland, Dr. H. F. M. HUYBERS, leeraar te Vucht, mej. DE MAN te Middelburg en PAUL JOSEPH, Redacteur van de Frankfurter Münzzeitung.

Justizrath E. J. HAEBERLIN te Frankfurt a/Main schreef onzen Penningmeester: «Ihrer, dortigen Numismatischen Gesellschaft möchte Ich durch Ihre gütige Vermittlung zum Feste ihres 25 jährigen Bestehens meine besten Glückwünsche übermitteln. Möge sie wachsen und gedeihen und unseren holländischen Nachbarlande in dessen Ruhmeskranz die Pflege von Kunst und Wissenschaft von jeher eine ausgezeichnete Stelle eingenommen hat, unter der Führung hervorragender Männer, stets zu einer seiner grossen Tradition würdigen Zierde gereichen».

De leden van de «Frankfurter Numismatische Gesellschaft» die op 13 Juni hunne bijeenkomst hielden, hadden dien dag een telegram van den volgenden inhoud gezonden: «Die heute versammelte Frankfurter Numismatische Gesellschaft sendet der Niederlaendischen Schwestergesellschaft herzliche Glückwünsche zu ihrem Ehretage». Op voorstel van den Voorzitter werd besloten den heeren HAEBERLIN en P. JOSEPH dank te brengen voor hunne gelukwenschen en een telegram

met dankbetuiging te zenden aan de Numismatische Gesellschaft te Frankfurt a/Main.

De Commissie van Redactie van het Jaarboek deelde, bij monde van den Secretaris mede, dat ingekomen en reeds gedeeltelijk afgedrukt was een artikel van mej. DE MAN: *De voormalige Middelburgsche rederijkerskamer het Bloemken Jesse onder de kenspreuk «In minnen groeiende» en hare gildepenningen*, verder een artikel van den heer M. SCHULMAN: *De muntstempels der Munt te Gorinchem aanwezig in het Museum Oud-Gorcum* en een opstel van den heer A. J. SERVAAS VAN ROYEN: *De Zeister Medailleur B. C. VAN CALKER*. Al deze artikelen zouden geïllustreerd worden en hadden mej. DE MAN en de heer SCHULMAN de clichés voor hunne bijdragen beschikbaar gesteld. Nog eenige kleinere opstellen waren toegezegd. De Commissie van Redactie had nog niet kunnen overgaan tot haar reeds twee jaren geleden genomen besluit om de fraaiste en belangrijkste penningen hier te lande in de laatste jaren uitgekomen, te beschrijven en af te beelden. De hooge kosten der clichés hielden haar terug om dit plan uit te voeren; medewerking voor het samenstellen van den tekst was echter zoowel door den heer CAREL BEGEER als door de heeren A. en M. SCHULMAN reeds toegezegd.

Van ons mede-lid Mr. E. N. DE BRAUW had de Commissie ontvangen een lijvig manuscript: *«Bydrage voor de muntgeschiedenis van Holland en Zeeland tot 1345»*. Dit stuk was nog slechts door den Secretaris gelezen, die echter aan zijne mede-redactieleden had voorgesteld dit zeker zeer belangrijk opstel niet in het *Jaarboek* op te nemen, daar het wel haast met de er bij be-

hoorende «bijlage» een geheelen jaargang zou vullen, maar liever te trachten om, zoo mogelijk met subsidie, hiervan eene afzonderlijke uitgave te maken, deze tegen geringen prijs voor onze leden verkrijgbaar te stellen en verder in den handel te brengen. Besloten werd, dit onderwerp tot de volgende vergadering aan te houden, opdat ook de andere redactieleden van het werk van den heer DE BRAUW zouden kunnen kennis nemen, den Secretaris te verzoeken eene kostenopgave van onze drukkers te vragen en dan nadere voorstellen te doen.

Alvorens tot de benoeming van nieuwe leden over te gaan, stelde de Voorzitter voor mejuffrouw DE MAN het eere-lidmaatschap van het Genootschap aan te bieden. In alle jaargangen van ons *Tijdschrift* en in de drie tot heden verschenen *Jaarboeken* komen zóovele belangrijke artikelen van haar hand voor, terwijl zij als lid der Redactie aan onze Vereeniging zulke belangrijke diensten bewezen heeft, dat deze onderscheiding hem zeker wel verdiend toescheen. Een luid applaus bewees, dat de aanwezigen het met deze woorden eens waren en besloten werd mejuffrouw DE MAN per telegram kennis te geven van deze benoeming. Na gedane stemming bleken tot gewoon lid benoemd de heer A. HOYNCK VAN PAPENDRECHT en de heeren A. en M. SCHULMAN, terwijl de heeren ED. WIERSMA te Groningen, Dr. H. J. KESSLER te 's-Gravenhage, W. STORK te Hengelo, H. A. KUYPERS te Leiden en J. VAN DE MORTEL JR. te 's-Hertogenbosch zich tot buitengewone leden gekozen zagen.

Het nieuw benoemde gewone lid, de heer A. SCHULMAN werd nu door den Voorzitter met eenige hartelijke woorden gelukgewenscht met de hem ten deel gevallen

onderscheiding. In de drie jaren dat de heeren SCHULMAN buitengewoon lid waren, hadden beiden, door het afstaan van belangrijke bijdragen voor het *Jaarboek* en door het leenen of ten geschenke aanbieden van clichés het Genootschap geen geringe diensten bewezen, zoodat het hem genoeg deed dat beiden thans nauwer aan het Genootschap verbonden werden. De heer A. SCHULMAN dankte den Voorzitter voor zijne vriendelijke woorden en gaf de verzekering dat hij evenals zijn broeder gaarne alles wat in zijn vermogen was zou aanwenden om den bloei van het Genootschap te doen toenemen.

Dr. EVELEIN, aan de beurt van aftreden als lid van de Redactie van het *Jaarboek*, werd bij acclamatie herkozen, terwijl ook onze ijverige Penningmeester SCHARP zich in zijne functie herbenoemd zag.

Belangrijke munten en penningen werden ter vergadering tentoongesteld; de heer SCHARP liet eenige fraaie gouden en bronzen Romeinsche keizermunten, deel uitmakende van zijne verzameling, rond gaan; de heer SCHULMAN toonde eenige gouden Friesche landdagpenningen en Romeinsche munten, terwijl verder een gouden eerepenning met de borstbeelden van Prins WILLEM I en CHARLOTTE VAN BOURBON terecht bewonderd werd.

Getracht zou worden, om zoo mogelijk dit najaar een werkvergadering te Dordrecht te houden en daaraan een bezoek te verbinden aan het museum.

Na afloop der vergadering bezochten de leden onder leiding van den heer VAN SASSE VAN YSELDT de St. Janskerk, waar het fraaie koperen doopvont en vooral de talrijke van wapens voorziene grafzerken zeer de aandacht trokken.

Na het dejeuner werd eerst een bezoek gebracht aan de Illustre. Lieve Vrouwe Broederschap. Hier waren het de fraaie middeleeuwsche getijdeboeken, de oude drukwerken en mooie glazen bokalen die naast het aardige 17de eeuwse tinwerk bewonderd werden. In het gemeente-museum op het Stadhuis waren het de fraaie geschilderde portretten der stadhouders, de oude stadsgezichten en vooral de mooie reeks zilveren schepen-zegels die daar de aandacht trokken. Lang werd nog getoefd bij de oude folterwerktuigen en het bekende kanon «de booze Griet».

Was de verzameling penningen en munten in het gemeentemuseum voorhanden slechts klein en telde zij weinig belangrijke stukken, de verzameling van het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant, die ten slotte bezocht werd, deed den aanwezigen zien, dat het bestuur van dat Genootschap de laatste 15 jaren geen gelegenheid had laten voorbijgaan, om belangrijke op de provincie Noord-Brabant betrekking hebbende stukken aan te koopen. Lang werd ook vertoefd bij de fraaie serie Bossche munten, waaraan het Genootschap bijzonder rijk is, en bij de reeks door den medailleur THEOD. VAN BERCKEL vervaardigde gedenkpenningen.

De rijtoer naar Vucht, het laatste punt op het programma, moest wegens het vergevorderde uur vervallen.

Een gemeenschappelijke maaltijd besloot den aangenamen dag.

Geen gevolg hebben wij kunnen geven aan ons plan, om te Dordrecht half October nog eene najaarsvergadering te houden. Zeker niet ten onrechte vreesde

het Bestuur, dat de zeer beperkte treinenloop voor de meeste getrouwe comparanten op onze vergadering wel een te groot bezwaar zou zijn, om de reis te aanvaarden. Wij meenden dan ook die vergadering te moeten uitstellen tot Juni 1918, en dan te Dordrecht samen te komen.

Ten slotte, nog een enkel woord over den toestand van ons Genootschap. Met vreugde mag zeker geconstateerd worden, dat ook in het afgelopen jaar het aantal leden iets is toegenomen, zoodat wij met goeden moed het nieuwe vereenigingsjaar ingaan. Thans zijn zeker de tijdsomstandigheden weinig geschikt om op eene belangrijke toename van leden te mogen rekenen, maar wij hopen, dat als eenmaal rustiger tijden zullen aanbreken en nieuwe verzamelingen zullen gevormd worden er over verminderde belangstelling in de numismatiek, waarover onze Voorzitter in zijn feestrede zeker niet ten onrechte zijn leedwezen uitdrukte, niet meer zal behoeven te worden geklaagd.

's-Gravenhage, October 1917.

A. O. VAN KERKWIJK.

**Aanwinsten numismatische verzameling
en bibliotheek.**

Penningen.

1916. Hulde aan G. M. KAM, 80 jaar. Br. Door J. C.
WIENECKE.
Aangekocht.
1917. Hondenbelasting. Amsterdam.
Geschenk H. J. SCHARP.

Boeken.

- Het muntmeestersgeslacht WYNTGENS, door PH. F. W.
ROMONDT (overdr.)
Geschenk PH. F. W. ROMONDT.
- Een doosje met Zeeuwsch goudgewicht, door M. G. A.
DE MAN (overdr.)
Geschenk mej. M. G. A. DE MAN.
- Le Culte préhistorique du Soleil et le cimier des
armes de Genève, par EUG. DEMOLE. (Extr.)
Geschenk EUG. DEMOLE.
- Verslag der Commissie ter verzekering eener goede
bewaring van Gedenkstukken van Geschiedenis en Kunst
te Nijmegen, voor het jaar 1915.
Geschenk Commissie.

Dertiende en Veertiende jaarverslag der Rijkscommissie tot het opmaken en uitgeven van een inventaris en eene beschrijving van de Nederlandsche monumenten van Geschiedenis en Kunst. 1915—1916.

Geschenk Commissie.

Verslag Museum van Oudheden te Groningen over 1916.

Geschenk Commissie.

Verslag Museum van Oudheden te Rotterdam over 1916.

Geschenk van den Directeur.

Door ruiling met het Jaarboek:

Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen. (Toezending tijdelijk gestaakt).

Maandblad van het Genealogisch-heraldisch Genootschap: «De Nederlandsche Leeuw».

Bulletin van den Nederlandschen Oudheidkundigen Bond.

Finnische Altertums gesellschaft. Helsingfors.

Numismatische Zeitschrift. Wien.

Monatsblatt der Numismatischen Gesellschaft in Wien.

Mitteilungen der Oesterr. Gesellschaft für Münz- und Medaillen Kunde.

Berliner Münzblätter.

Mitteilungen der Bayerischen Numismatischen Gesellschaft.

SPINK and Son's Monthly Numismatic Circular.

Amsterdam, Juni 1917.

De Conservator

H. G. DU CROCQ.

LEDENLIJST

(NOVEMBER 1917).

Achter de namen der leden is vermeld welk gedeelte van de munt- en penningkunde door hen beoefend wordt.

EERE-LEDEN.

- | | Dagteekening
van benoeming. |
|---|--------------------------------|
| Z. M. VICTOR EMMANUEL III, Koning van Italië. | 16 Juni 1901. |
| Vicomte B. DE JONGHE, Président de la Société royale de Numismatique de Belgique, rue du Trône 60, Ixelles. | 17 Juni 1894. |
| (Belgie, Nederlandsche provinciën Limburg en Noord-Brabant, verder Gallische, Merovingische, Karolingische en oud-Grieksche M. 1) | |
| Mejuffrouw MARIE G. A. DE MAN, Conservatrice van het Munt- en Penningkabinet van het Zeeuwsch Gen. der Wetenschappen, St. Pieterstraat 39, Middelburg | 23 Juni 1917. |
| (Graafschappen Holland en Vlaanderen M. — Prov. Zeeland, M. G., noodmunten, loodjes, draagteekens, muntvondsten. — Nederland. loodjes.) | |

GEWONE LEDEN.

C. W. BRUINVIS, Gemeente-archivaris, Oudegracht 184, Alkmaar.	12 Juni 1892.
(Stad Alkmaar en Alkmaarders, M. G., noodmunten, loodjes, draagteekens).	

1) De afkortingen beteekenen: M = munten, G = gedenkpenningen.

- J. H. E. H. GERADTS, Burgemeester, Kasteel Aerwinkel, Posterholt (L.) 12 Juni 1892.
(Nederlandsche prov. Limburg, M. G., gouden Rom. M.)
- Jhr. C. H. C. A. VAN SYPESTEYN, Bilderdijkstraat 60, 's-Gravenhage. 12 Juni 1892.
(Steden 's-Gravenhage en Haarlem, G., penningen en penningplaten uit het oogpunt van kunst).
- H. G. DU CROOQ, Leidschegracht 11, Amsterdam. 17 Juni 1894.
(Nederland en Koloniën, België tot 1830, G.)
- W. K. F. ZWIERZINA, Ontvanger der Registratie en Domeinen, Leiden, Groenhovenstraat 8. 16 Juni 1895.
(Nederland, G. en draagteekens, in het bijzonder die geslagen na 1863).
- Jhr. Mr. M. W. SNOECK, Subst.-Officier van Justitie, Koestraat, Zwolle. 16 Juni 1897.
(Prov. Noord-Brabant, M. en G.)
- Jhr. Mr. P. L. VAN MEEUWEN, Vice-President van de Arrondissements-Rechtbank, Bezuidenhout 60, 's-Gravenhage. 16 Juni 1899.
(Prov. Noord-Brabant, M., G.)
- Jhr. Mr. F. BEELAERTS VAN BLOKLAND, buitengewoon gezant en gevolmachtigd Minister, Peking 18 Juni 1904.
(Nederland, G., in het bijzonder familiepenningen).
- A. O. VAN KERKWIJK, Directeur van het Koninklijk Kabinet van Munten, Penningen en Gesneden Steenen, Nassaulaan 22, 's-Gravenhage. 18 Juni 1904.
- Jhr. Mr. A. F. O. VAN SASSE VAN YSSELT, lid van de 2^e Kamer der Staten Generaal, Raadsheer in het Gerechtshof, lid van den Hoogen Raad van Adel, Oranje-Nassaulaan, 's-Hertogenbosch. 15 Juni 1905.
- G. M. KAM, Berg-en-Dalscheweg, Nijmegen 16 Juni 1907.
(M. in de omstreken van Nijmegen gevonden).
- Mr. E. H. HIJMANS, Subst.-Officier van Justitie, Nassauplein 28, Alkmaar. 10 Juni 1910.
(M. G. in het algemeen).

- Prof. Jhr. Dr. J. SIX VAN HILLEGOM, Amstel 218,
Amsterdam. 19 Juni 1911.
(Grieksche munten nit het oogpunt van beelden-
beschrijving. Nederland G. uit het oogpunt van
kunst).
- E. VOET JR., Busken Huetlaan 1, Bloemendaal. 19 Juni 1911.
(Nederland en Koloniën 1576—1840 M. G.)
- CAREL J. A. BEGEBER, Oudegracht 17, Utrecht. 19 Juni 1911.
- H. J. SCHARP, Secretaris van het Kon. Oudh.
Genootschap, P. C. Hooftstraat 145, Amsterdam. 19 Juni 1911.
(Romeinsche M.)
- Mej. W. CANTER CREMER, Schuitendiep, Groningen. 19 Juni 1911.
- Dr. S. P. HAAK, Van Lawick van Pabststraat 119a,
Arnhem. 15 Juni 1912.
- Jhr. Mr. C. BEELAERTS VAN BLOKLAND, Afdeulings-
chef Centralen dienst S.S., Huize 't Hoogveld,
Zeist. 25 Oct. 1913.
(M. in het algemeen).
- Dr. M. A. EVELEIN, Conrector aan het Gymnasium,
Crabethstraat 69, Gouda. 25 Oct. 1913.
- F. A. HOEFER, 2e voorzitter van „Gelre”, Hattem. 13 Juni 1914.
(Overijsel M.)
- Mr. P. C. J. A. BOELES, Conservator der Penning-
en Muntverzameling van het Friesch Genoot-
schap, Leeuwarden. 26 Juni 1916.
- J. C. WIENECKE, Stempelsnijder aan 's Rijks-Munt
te Utrecht, Parklaan 15, Zeist. 26 Juni 1916.
(Onderzoekingen en studiën van technischen
aard).
- H. D. DE WITT HAMER, 2e Helmersstraat 89,
boven, Amsterdam. 26 Juni 1916.
(M. en G. in het algemeen).
- A. HOYNCK VAN PAPENDRECHT, Directeur van
het Gemeente-museum, Heemraadsingel 189a,
Rotterdam. 23 Juni 1917.
- A. SCHULMAN, de Lairessestraat 94, Amsterdam. 23 Juni 1917.
- M. SCHULMAN, Valeriusstraat 131, Amsterdam. 23 Juni 1917.

BUITENGEWONE LEDEN.

- B. J. A. BRUYNESTEYN, van Weede van Dijk-
veldstraat 60, 's-Gravenhage. 18 Juni 1893.
(Nederland, in het bijzonder Holland, M.)
- Mr. W. M. VAN LANSCHOT, Ververstraat 299,
's-Hertogenbosch. 18 Juni 1893.
(Prov. Noord-Brabant, M. en G.)
- F. H. BON VAN VERSCHUER, Willemsplein 2, Arnhem. 18 Juni 1893.
- Jhr. H. E. RAM, Hoofd-Ingenieur van den Provin-
cialen Waterstaat, Biltstraat 97, Utrecht. 17 Juni 1894.
(Prov. Utrecht, M. en G.)
- JAN HORDIJK JACZN., Voorstraat 410, Dordrecht. 10 Juni 1894.
- Mr. C. G. J. BIJLEVELD, Conservator van het
Stedelijk Museum, Hersteeg 128, Nijmegen. 16 Juni 1896.
(Gelderland, in het bijzonder Nijmegen M. G.,
loodjes enz.)
- Mr. H. J. D. D. ENSCHEDÉ, Zijlstraat 27, Haarlem. 16 Juni 1896.
- A. HOLLESTELLE, Lid van de Provinciale Staten
van Zeeland. Oudelandsche straat 436, Tholen. 16 Juni 1898.
(Nederland, muntstudiën).
- CORN. L. J. BEGGER, Predikheerenkerkhof 5, Utrecht. 16 Juni 1899.
- R. J. M. M. A. Graaf DE GELOES D'EIJSDEN,
Kamerheer i. b. d. van H. M. de Koningin,
Burgemeester, Eijsden. 16 Juni 1899.
- Mr. A. L. C. KLEIJN, Laan Copes v. Cattenb. 54,
's-Gravenhage. 16 Juni 1899.
(Moderne G.)
- C. A. VAN WOELDEREN, Kapitein der Artillerie,
Frankenslag 160, Scheveningen. 16 Juni 1899.
(Nederland, M. en G.; Rome, M.)
- Mr. J. C. P. E. MENSO, Princessegracht 32,
's-Gravenhage. 9 Juni 1900.
(Nederland, M.)
- Jhr. Mr. D. F. TEIXEIRA DE MATTOS, Plein 1813,
N°. 4, 's-Gravenhage. 9 Juni 1900.
(Nederland, uitsluitend gouden M. der XIXe
eeuw). -

- J. M. J. VAN LIS, Notaris, Wolvega 9 Juni 1900.
(Zeeland M. G., loodjes).
- HIDDE NYLAND, Koninginnegracht 36, 's-Gravenhage. 9 Juni 1900.
- G. J. BRENKMAN, Aalst 32, Lienden, G. 16 Juni 1902.
(Holland, Utrecht, Gelderland, M. tot 1576,
alle stukken, die in de Betuwe gevonden zijn).
- N. GILISSEN LEMAIRE, Markt 74, Maastricht. 16 Juni 1902.
(Maastricht en omliggende Heerlijkheden,
M., G.)
- Prof. W. GOOSSENS, Seminarie, Rolduc. 16 Juni 1902.
(Limburg M. G. tot het einde der 18e eeuw).
- MR. W. J. SAAIJMANS VADER, Burgemeester,
Vrijenban. 16 Juni 1902.
- W. O. SWAVING, Gemeente-Archivaris, Middelburg. 16 Juni 1903.
- J. A. ROBBARD, Voorstraat, Dordrecht 18 Juni 1904.
- H. J. BOEKEN JZ, van Eeghenstr. 187, Amsterdam. 16 Juni 1907.
- JAC. J. VAN GOOR, Catherijnesingel 3, Utrecht. 16 Juni 1907.
- P. I. B. RUIJS DE PEREZ, huize „Rodestein”,
Bloemendaal. 7 Nov. 1908.
(Noodmunten).
- H. L. A. BOUCKAERT, Inspecteur Belgisch Loods-
wezen, Vlissingen. 13 Juli 1909.
(Nederland, M. G.)
- Mr. TH. STUART, Heerengracht 507, Amsterdam 13 Juli 1909.
- C. W. H. BAARD, Conservator van het Stedelijk
Museum en van het Koninklijk Oudheidkundig
Genootschap, Overtoom-200, Amsterdam. 10 Juni 1910.
- Mej. S. KOLFF, Herwijnen. 10 Juni 1910.
(Nederland, G. tot 1713, Oranjepenningen).
- G. H. CRONE, Jan Luykenstraat 16, Amsterdam. 19 Juni 1911.
(Nederland, G.)
- Mevr. Dr. J. GOEKOOP—DE JONGH, Alexander-
straat 17, 's-Gravenhage. 19 Juni 1911.
- J. KNOTTENBELT TZN., Vondelstr. 154, Amsterdam. 19 Juni 1911.
(Nederland, G.)
- Mr. F. C. KOCH, Volontair aan het Gemeente-
Archief, Westersingel 86, Rotterdam. 15 Juni 1912.

- G. J. VAN OLST, huize „Stadwijk”, Ressen, (Geld.) 15 Juni 1912.
(Gelderland, M. Rome M.)
- W. Baron SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG, Jan van
Nassaustraat 96, 's-Gravenhage. 15 Juni 1912.
- W. VAN REDE, Schiekade 11, Rotterdam. 25 Oct. 1913.
(M. en G. in het algemeen).
- Mr. W. E. J. Baron VAN BALVEREN, Arnhem. 13 Juni 1914.
- A. P. TIMMERS, Gep. kolonel der Mariniers, Bazar-
straat 13, 's-Gravenhage. 13 Juni 1914.
(Nederlandsche militaire draagpenningen).
- Jhr. H. BEELAERTS VAN BLOKLAND, Koninginne-
gracht 62, 's-Gravenhage. 19 Juni 1915.
(Nederland, M. G.)
- M. J. VAN WIJCK, Kousteenschedijk P. 3, Middelburg. 19 Juni 1915.
(Nederland, G. Zeeland, M.)
- Jhr. Mr. E. N. DE BRAUW, Advocaat en Procureur,
Westeinde 28, 's-Gravenhage. 26 Juni 1916.
- J. A. A. GERRITSEN, Zeist. 26 Juni 1916.
- K. MEZGER, Villa „Irma”, Domburg. 26 Juni 1916.
- Mr. J. A. G. VERSPYCK MIJNSSEN, Onder-Directeur
van het Kon. Penningkabinet, van Boetzelaer-
laan 139, 's-Gravenhage. 26 Juni 1916.
- CHR. BEELS, Van Eeghenstraat 70, Amsterdam. 21 Oct. 1916.
- R. A. KAISER, Huize „de Laan”, Huis ter Heide,
(Utrecht). 21 Oct. 1916.
- H. SIMÓNSZ., 's-Gravenhage, Stephensonstraat 92. 21 Oct. 1916.
- J. W. A. VAN VOORST VADER, Hooge Naarder-
weg 42, Hilversum. 21 Oct. 1916.
- Dr. H. J. KESSLER, Groothertoginnelaan 18, 's-Gra-
venhage. 23 Juni 1917.
- H. A. KUYPERS, Assistent aan de Rijks Universiteit
te Leiden, Maria Gondastraat 14, Zoeterwoude. 23 Juni 1917.
(Nederland, M. en moderne G. uit het oog-
punt van kunst).
- J. VAN DE MORTEL JR., Vuchterstraat, 's-Hertogen-
bosch. 23 Juni 1917.
- W. STORK, Hengelo. 23 Juni 1917.
- ED. WIERSEMA, Groningen. 23 Juni 1917.

BUITENLANDSCHE LEDEN.

V. DE MUNTER, Agent de la Banque nationale de Belgique, Lei 15, Louvain.	9 Aug. 1892.
AMÉDÉE DE ROISSART, Conseiller à la cour d'appel de Bruxelles, avenue de la Couronne 12, Ixelles.	9 Aug. 1892.
P. H. BORDEAUX, Avocat, 1 ^{er} adjoint au maire, 20bis, Avenue de Neuilly, Neuilly-sur-Seine.	24 Mei 1894.
ALBERT VISART DE BOCARMÉ, Rue St. Jean 18, Bruges.	5 Juli 1894.
PIER PANDER, Beeldhouwer en Medailleur, via Nomentana 143, Roma.	8 Oct. 1899.
J. P. MOQUETTE, Conservator van het Munt- en Penningkabinet van het Bat. Gen. v. K. en W., Keboñ Sirih 32, Weltevreden. (Ned.-Indië, M. in den meest uitgebreiden zin, G. uit den Hindoe-tijd).	22 Mei 1900.
F. MAZEROLLE, Directeur de la Gazette num. franç. et de corresp. historique et archéol., avenue Niel 91, Paris.	16 Juli 1901.
GODEFROID DEVREESE, sculpteur-médailleur, rue Quinaux 11, Bruxelles.	18 Juli 1903.
GEORGE MACDONALD, Learmonth Gardens 17, Edinburgh.	18 Juli 1903.
L. FORRER, Marine Parade 67, Brighton Sussex.	29 Oct. 1904.
EM. DE BREJNE, avenue Louise 12, Bruxelles.	5 Mei 1906.
JAMES BELMONTE, Mainzerlandstrasse 49, Frankfurt a./M.	15 Juni 1912.
A. R. FREY, New-York Numismatië Club, P. O. Box 1875, New-York City.	19 Juni 1915.

I N H O U D.

	Blz.
De vóormalige Middelburgsche rederijderskamer het Bloemken Jesse onder de kenspreuk «In minnen groeiende» en hare gildepenningen, door Mej. M. G. A. DE MAN	4
De muntstempels der Munt te Gorinchem aanwezig in het Museum Oud-Gorcum, door M. SCHULMAN.	41
De Zeister medailleur BAREND CHRISTIAAN VAN CALKER, door A. J. SERVAAS VAN ROOIJEN. . . .	74
Penningen van Amboina, door A. SCHULMAN . . .	111
Korte Bijdragen	123
I. De stempelsnijder en graveur JACQUES COLLAN.	
II. Penning op het eeuwfeest van het Militair Invaliden- Huis te Leiden.	
III. Daalders van Reckheim.	
IV. Verzameling legpenningen P. J. VAN DIJK VAN MATENESSE.	
V. Penningen in oude hoedel-beschrijvingen.	
VI. Op de Hollandse Muntstempels.	
Boekbespreking	135
Muntverslag over het jaar 1916.	
Beschrijving der Utrechtsche Stadszegels.	
Catalogus der verzameling penningstempels aan 's Rijks Munt te Utrecht.	
Verslag Kon. Penningkabinet 1916.	
Levensberichten	141
J. E. TER GOUW.	
Mr. N. P. VAN DEN BERG.	
Verslag van den Secretaris	148
Aanwinsten numismatische verzameling en biblio- theek	159
Ledenlijst	161